

12 EYLÜL DARBESİ VE TÜRK-İŞ

Aydınlık Gazetesi, 29 Ağustos 2020

Yıldırım Koç

12 Eylül Darbesi sonrasında bazı örgütlerin yaptığı hataların hatırlanması, benzer hataların gelecekte yapılmaması açısından yararlı olabilir. Tarihçinin görevi, başkalarının unuttuğunu veya unutulmasını istediğini, hatırlamak ve hatırlatmaktır.

Türk-İş yöneticilerinin önemli bölümü darbeyi sevinçle karşıladı. 12 Eylül darbesi sonrasında bazı Türk-İş yöneticilerinin ve bazı sendikacıların tavrı işçi sınıfı tarihinde kara birer lekedir.

Türk-İş Genel Merkez Yönetimi ve üye sendikaların büyük çoğunluğu 12 Eylül askeri darbesini destekledi. Darbe öncesinde yaşanan silahlı eylemlerde bazı sendikacıların da hedef haline gelmiş olması, sendikacıların askerden korkmaları, sağ-sol saflaşmasının sendikalarda önemli bölünmelere yol açması ve toplumda genel bir huzursuzluğun hâkim olması ve bazı sendikacıların darbe sayesinde sendikalardaki solcuları tasfiye etme umutları gibi nedenlere bağlı olarak, Türk-İş askeri darbeye destek verdi. Ancak, işçiler arasında darbe konusundaki yaygın eğilim de Türk-İş yönetiminin tavrından farklı değildi. İşçilerin büyük çoğunluğu da, can güvenliğine kavuşma beklentisiyle, darbeyi destekledi. Milli Güvenlik Konseyi de, DİSK, Hak-İş ve MİSK ve bağlı sendikaların faaliyetini durdururken, Türk-İş'e müdahale etmedi.

KENAN EVREN'E DESTEK MESAJI

12 Eylül 1980 askeri darbesinin hemen ardından, Türk-İş Genel Başkanı İbrahim Denizcier, Milli Güvenlik Konseyi Başkanı Kenan Evren'e aşağıdaki mesajı gönderdi:

"Türk-İş topluluğu, zat-ı devletlerinizin bildirisinde de açıkça yer aldığı üzere, ülkemizin huzuru, devletimizin bütünlüğü ve milletimizin bölünmezliğini sağlamak amacıyla Türk Silahlı Kuvvetlerimizi yönetime bütünü ile el koyma mecburiyetinde bırakan bir gerçekle karşı karşıya bırakıldığının bilinci içindedir.

"Atatürk ideallerini kendisine şaşmaz rehber olarak kabul eden Türk işçi hareketi kısa zamanda Anayasa ve ilgili kanunlarda değişiklik yapılarak demokrasiye geçişin sağlanacağı, işçi haklarının korunacağı yolundaki teminatınızı memnuniyetle karşılamış bulunmaktadır.

"Milletin bağrından çıkan ordumuzun tam bir bütünlük içinde milletimize huzur ve güven veren bu davranışının milletimiz ve memleketimiz için hayırlı olmasını temenni ile Türk-İş topluluğu adına saygılarımı arz ederim."

Türk-İş'in üye sendikaların çoğunun genel başkanlarından oluşan Yönetim Kurulu da benzer bir tavır benimsedi. Yapılan açıklamada şöyle deniliyordu: "Milli Güvenlik Konseyi adına Sayın Devlet Başkanının ifade ettiği gibi, ülkemizde devlet otoritesini yeniden hâkim kılabilmek, ülkeyi yaşanılır hale getirmek, can ve mal güvenliğini korumak ve Türk demokrasisini gerçek ve sağlam temeller üzerine oturtmak hiç şüphesiz büyük vatandaş topluluğunun da ciddi özlemi haline gelmiştir. Türk-İş Yönetim Kurulu, (...) 12 Eylül'den sonra, yurdumuzun en büyük işçi kuruluşu olarak Milli Güvenlik Konseyi'ne yardımcı ve destek olmayı bir vatanperverlik saymakta"dır.

TÜRK-İŞ GENEL SEKRETERİ SOSYAL GÜVENLİK BAKANI

Türk-İş Genel Sekreteri Sadık Şide de, askeri yönetim döneminde sosyal güvenlik bakanlığı görevini kabullendi ve sürdürdü. Sadık Şide daha sonraki yıllarda "günah keçisi" yapıldı; ancak Sadık Şide'nin darbe hükümetinde Sosyal Güvenlik Bakanı olarak görevlendirilmesi, Türk-İş'e bağlı sendikaların çoğunun genel başkanlarından oluşan Türk-İş Yönetim Kurulu tarafından şöyle onaylandı: "Yönetim Kurulumuz, tam bir bütünlük içinde, Sayın Şide'nin Sosyal Güvenlik Bakanı olarak hükümette görev almasının işçi hakları ve çıkarları yönünden taşıdığı önemi iyi bilmekte ve kendisini tam bir dayanışma

ile desteklemektedir.” *Türk-İş Dergisi*’nin Ocak 1981 sayısında da şu değerlendirme yer alıyordu: “12 Eylül’den sonra, Türk Silahlı Kuvvetleri adına yönetime el koyan Milli Güvenlik Konseyi’nin kurduğu sivil hükümette Türk-İş Genel Sekreteri olan değerli arkadaşımızın da bakan olarak görevlendirilmesi, yasal düzenlemeler açısından önemli bir fırsatın Türk-İş topluluğu tarafından değerlendirilmesine vesile olacaktır.” (*Türk-İş Dergisi*, Ocak 1981, s.3-4) Sadık Şide, Türk-İş’in 1982 yılı Mayıs ayında yapılan genel kurulunda Türk-İş genel sekreterliği görevine yeniden seçildi. 1983 yılı Aralık ayında yapılan genel kurulda da genel sekreterlik seçimini kazandı ve 1986 yılı sonuna kadar Türk-İş genel sekreteri olarak çalıştı.

Türk-İş Genel Başkanı İbrahim Denizcier, Uluslararası Çalışma Örgütü’nün 1982 yılında toplanan Uluslararası Çalışma Konferansı’nda yaptığı konuşmada şunları söyledi: “12 Eylül 1980 tarihinde Türkiye’de olan şey bir darbe değildir; ülkenin Anayasasında belirttiği gibi, Türk Silahlı Kuvvetlerinin, normal komuta zinciri içinde ve bütünüyle birlikte, ülkedeki demokrasiyi korumak için meşru biçimde müdahale etmesidir.(...) Ülkenin yeni Anayasası, Türk-İş’in de aktif katkılarıyla hazırlanmaktadır.(...) Askerler, çeşitli vesilelerle, işçi haklarından asla geriye gitme olmayacağını açıkça belirtmişler ve söz vermişlerdir.”

Türk-İş İcra Kurulu 4 Kasım 1982 tarihinde yaptığı açıklamada, 7 Kasım 1982 günü yapılacak olan Anayasa Referandumunda “evet” oyu kullanın anlamına gelen bir tavır aldı. Genel Başkanı Şevket Yılmaz, 4 Kasım 1982 günü radyo ve televizyonlarda yaptığı konuşmada aynı çizgiyi sürdürdü.